

EMINA BERBIĆ KOLAR – IGOR MARKO GLIGORIĆ – MARTA ZEČEVIĆ

DISLEKSIJA I DISGRAFIJA: ODREĐENJA, PRISTUPI I
SMJERNICE

Nakladnik: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Fakultet za odgojne
i obrazovne znanosti u Osijeku

Za nakladnika: prof. dr. sc. Damir Matanović

Urednik: prof. dr. sc. Damir Matanović

Autori: izv. prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar dr. sc. Igor Marko Gligorić Marta
Zečević

Recenzenti: prof. dr. sc. Josip Ivanović izv. prof. dr. sc. Irena Vodopija

Oblikovanje naslovnice: doc. dr. art. Marko Šošić

Tisak: Tiskarski obrt *Zebra*, Vinkovci

ISBN: 978-953-6965-63-2

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice
Osijek pod brojem

140913041

Objavljivanje ove knjige odobrio je Senat Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
u Osijeku na sjednici 25. travnja 2018. pod brojem 14/18.

LITERATURA

1. American Psychiatric Association. 2013. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder: Fifth Edition*. American Psychiatric Association. Arlington VA.
2. Berbić Kolar, Emina; Gligorić, Igor Marko; Zečević, Marta. 2017. Disleksija i disgrafija u mlađoj školskoj dobi. *Zbornik radova naučnih konferencija Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku 2017*. Ur. Jovanović, Josip; Borsos, Eva; Namesztovszki, Zoltan; Nemeth, Ferenc. Sveučilište u Novome Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskome nastavnome jeziku. Novi Sad – Subotica. 2017. 54–69.
3. Bjelica, Jadranka. 2009a. *Kako prepoznati disleksiju: Simptomi disleksije*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 23. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
4. Bjelica, Jadranka. 2009b. *Kako pomoći*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 44 – 47. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
5. Bognar, Ladislav. 1999. *Metodika odgoja*. Pedagoški fakultet Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osijek.
6. Bouillet, Dejana. 2010. *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Školska knjiga. Zagreb.
7. Bowman, Fran Levin. 2010. *Self-Assesment Tool*. <https://dyslexiaida.org/dyslexia-test/> (pristupljeno 14. lipnja 2017.).
8. Brazeau-Ward, Louise. 2005. *I'm confused, is it Dyslexia or is it learning disability*. Canadian Dyslexia Centre. Ottawa.

9. Cvetković Lay, Jasna; Sekulić Majurec, Ana. 2008. *Darovito je, što ću s njim?: Priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Alinea. Zagreb.
10. Čudina-Obradović, Mira. 2003. *Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja*. Školska knjiga. Zagreb.
11. Davis, Ronald D. i Braun, Eldon. M. 2001. *Dar disleksije: Zašto neki od najpametnijih ljudi ne znaju čitati i kako mogu naučiti*. Alinea. Zagreb.
12. Dowell, Ben. 2003. Secret of the super successful... they're dyslexic. *The Sunday Times*. <https://www.thetimes.co.uk/article/secret-of-the-super-successful-theyre-dyslexic-dhjsfhztm2d> (pristupljeno 20. lipnja 2017.).
13. *Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*. 2008. NN 63/2008. Hrvatski sabor. Zagreb.
14. *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. 2008. NN 63/2008. Hrvatski sabor. Zagreb.
15. Eide, Brock L. i Eide Fernetta F. 2011. *The Dyslexic Advantage: Unlocking the Hidden Potential of the Dyslexic Brain*. Hudson Street Press – Hay House. New York – London – Alexandria – Witkoppen – New Delhi.
16. Erdeljac, Vlasta. 2009. *Mentalni leksikon: modeli i činjenice*. Ibis grafika. Zagreb.
17. Erdeljac, Vlasta. 1997. *Prepoznavanje riječi*. Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije – Ibis grafika. Zagreb.
18. Fisher, Gary; Cummings Rhonda. 2008. *Djeca s poteškoćama u učenju*. Veble commerce. Zagreb.
19. Galić-Jušić, Ines. 2009a. *Što je disleksija?: Definicije disleksije*. Ur. Pavlić- Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 2 - 3. Zagreb. <http://hud.hr/wp->

- content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
20. Galić-Jušić, Ines. 2009b. *Disleksija i psihološki problemi*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 18. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
 21. Galić-Jušić, Ines. 2009c. *Bitna obilježja disleksije*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 3 - 9. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
 22. Galić-Jušić, Ines. 2009d. *Uzroci disleksije: Novija istraživanja: 'nature vs. nurture' – geni ili okruženje*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 12. - 13. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
 23. Hodge, Patricia. 2000. *A Dyslexic Child in the Classroom: A guide for teachers and parents*. <https://www.dyslexia.com/about-dyslexia/understanding-dyslexia/guide-for-classroom-teachers/> (pristupljeno 19. svibnja 2017.).
 24. Jensen, Eric. 2005. *Poučavanje s mozgom na umu*. Educa. Zagreb.
 25. Jensen, Eric. 2004. *Različiti mozgovi, različiti učenici: Kako doprijeti do onih do kojih se teško dopire*. Educa. Zagreb.
 26. Jusufbegović, Sanja. 1999. Poteškoće u socioemotivnoj prilagodbi djece sa smetnjama čitanja i pisanja. *Bilten*. Hrvatska udruga za disleksiju – Eduka- cijsko-rehabilitacijski fakultet. Zagreb. 2. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/bilten4.pdf> (pristupljeno 26. lipnja 2017.).
 27. Kelić, Maja. 2015. *Ovladavanje čitanjem: Priručnik za logopede, učitelje i roditelje*. Naklada Slap. Jastrebarsko.

28. Kopp-Duller, Astrid. 1995. *Scholarly Definition*. <http://www.american-dyslexia-association.com/Dyslexia.html> (pristupljeno 18. lipnja 2017.).
29. Krampač-Grljušić, Aleksandra; Marinić, Ivana. 2007. *Posebno dijete: Priručnik za učitelje u radu s djecom s posebnim obrazovnim potrebama*. Grafika. Osijek.
30. Kuvač Kraljević, Jelena (ur.). 2015. *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
31. Malpas, Margaret. D. 2017. *Self-fulfilment with dyslexia: A blueprint for success*. Jessica Kingsley Publishers. London - Philadelphia.
32. Matijević, Milan; Radovanović, Diana. 2011. *Nastava usmjerena na učenika*. Školske novine d.o.o. Zagreb.
33. Muter, Valerie; Likierman, Helen. 2010. *Disleksija: Vodič kroz disleksiju, dispraksiju i druge teškoće u učenju*. Kigen d.o.o. Zagreb.
34. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. 2011. Ur. Fuchs, Radovan; Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb.
35. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. 2006. Ur. Vican, Dijana; Milanović Litre, Ivan. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb.
36. *Nove boje znanja: Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*. 2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb.
37. Osnovne škole: kraj šk. g. 2010./2011. i početak šk. g. 2011./2012. *Priopćenje 8.1.2. 4/2012*. Priredile Škegro Vidović, Matija; Avilov, Marija. 2012. Zagreb. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/08-01-02_01_2012.htm (pristupljeno 29. lipnja 2017.).
38. Pavlić-Cottiero, Ada (ur.). 2009. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/>

uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf (pristupljeno 25. svibnja 2017.).

39. Pearson, Helen. 2003. *Gene hint to human reading ability*. <http://www.nature.com/news/1998/030428/full/news030428-11.html> (pristupljeno 25. lipnja 2017.).
40. Peer, Lindsay. 2006. *Definitions*. <http://www.bdadyslexia.org.uk/yslexic/definitions> (pristupljeno 11. lipnja 2017.).
41. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima*. 2016. Priredio Grizelj, Marinko. Državni zavod za statistiku RH. Zagreb.
42. *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.: Stanovništvo prema spolu i starosti*. Priredila Buršić, Ivana. 2013. Državni zavod za statistiku RH. Zagreb.
43. *Popis škola*. CARNet. Zagreb. <http://www.skole.hr/skole/popis> (pristupljeno 14. lipnja 2017.).
44. *Pravilnik o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole*. 2015. NN 49/2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb.
45. *Pravilnik o osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju*. 2015. NN 24/2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb.
46. *Pravilnik o osnovnoškolskome odgoju i obrazovanju darovitih učenika*. 1991. NN 34/1991. Ministarstvo prosvjete i kulture. Zagreb.
47. *Pravilnik o polaganju državne mature*. 2013. NN 1/2013. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb.
48. *Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkoga stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava*. 2014. NN 67/2014. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb.

49. Posokhova, Ilona (ur.). 2000. *Kako pomoći djetetu s teškoćama u čitanju i pisanju*. Ostvarenje. Lekenik.
50. Posokhova, Ilona. 2009a. *Disgrafija: Oblici disgrafije*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 25 – 27. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
51. Posokhova, Ilona. 2009b. *Disgrafija: Pogreške u pisanim radovima učenika s digrafijom*. Ur. Pavlić-Cottiero, Ada. *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju, pisanju i učenju*. 27 – 28. Zagreb. <http://hud.hr/wp-content/uploads/sites/168/2014/11/hud-web-tekst.pdf> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).
52. Reid, Gavin. 2013. *Disleksija: Potpuni vodič za roditelje i one koji im pomažu*. Naklada Slap. Jastrebarsko.
53. Saussure, Ferdinand de. 2000. *Tečaj opće lingvistike*. ArTresor naklada – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb
54. Škrbina, Dijana. 2013. *Art terapija i kreativnost: multidimenzionalni pristup u odgoju i obrazovanju, dijagnostici i terapiji*. Veble commerce. Zagreb.
55. Tough, Paul. 2014. *Kako djeca uspijevaju: Borbenost, radoznalost i snaga karaktera*. Profil knjiga d.o.o. Zagreb.
56. *Upute za vanjsko vrednovanje obrazovnih postignuća učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u osnovnim školama*. 2007. Ur. Horvatić, Sanja. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Zagreb.
57. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. 2015. Ur. Jojić, Ljiljana. Školska knjiga. Zagreb.
58. Velki, Tena; Romstein, Ksenija. (ur.); Duvnjak, Ivana; Soudil-Prokopec, Jelena; Škrobo, Svjetlana. 2015. *Učimo zajedno: Priručnik za pomoćnike u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju*. Fakultet za odgojne i

obra- zovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
Osijek.

59. Visinko, Karol. 2014. *Čitanje: Poučavanje i učenje*. Školska knjiga. Zagreb.
60. Vizek Vidović, Vlasta; Rijavec, Majda; Vlahović-Štetić, Vesna; Miljković, Dubravka. 2014. *Psihologija obrazovanja*. IEP – Vern. Zagreb.
61. West, Thomas G. 2004. *School Failure, Work Success*. <http://eyetoeyenational.org/news/successful-dyslexics.html> (pristupljeno 30. lipnja 2017.).
62. World Health Organization. 2016. *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems: tenth revision*. World Health Organization. Geneva.
63. Zečević, Marta. 2017. *Disleksija i disgrafija u djece mlađe školske dobi*. Diplomski rad. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Slavonski Brod. 82 str.
64. Drugi mrežni izvori: 1. *AustinLearningSolutions* a. *Dyslexia Fact and Statistic*. <http://www.austinlearningsolutions.com/blog/38-dyslexia-facts-and-statistics.html> (pristupljeno 23. lipnja 2017.). 2. *AustralianDyslexiaAssociation* a. *What causes Dyslexia?* <http://dyslexiaassociation.org.au/how-is-dyslexia-evaluated> (pristupljeno 22. lipnja 2017.). b. *Strengths of Dyslexia*. <http://dyslexiaassociation.org.au/how-is-dyslexia-evaluated> (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

3. *British Dyslexia Association*

- a. *What is Dyslexia?* [http://www.bdadyslexia.org.uk/dyslexic/dyslexia-and-specific-difficulties-overview#What is Dyslexia](http://www.bdadyslexia.org.uk/dyslexic/dyslexia-and-specific-difficulties-overview#What%20is%20Dyslexia) (pristupljeno 23. svibnja 2017.).

- b. *How it feels to be Dyslexic*. [http://www.bdadyslexia.org.uk/dyslexic/dyslexia-and-specific-difficulties-overview#How it feels to be Dyslexic](http://www.bdadyslexia.org.uk/dyslexic/dyslexia-and-specific-difficulties-overview#How%20it%20feels%20to%20be%20Dyslexic) (pristupljeno 23. svibnja 2017.).

4. *Canadian Dyslexia Association* a. *What is Dyslexia?*

<http://www.dyslexiaassociation.ca/english/whatisdyslexia.shtml>
(pristupljeno 9. lipnja 2017.).

5. *DyslexiaAwareness*

a. *History of dyslexia*. <http://www.dyslexia-aware.com/dawn/history-of-dyslexia>
(pristupljeno 11. lipnja 2017.).

b. *Dyslexic – Thinking*. <http://www.dyslexia-aware.com/dawn/dyslexic-thinking>
(pristupljeno 23. lipnja 2017.).

c. *Dyslexic Characteristics*. <http://www.dyslexia-aware.com/dawn/dyslexic-characteristics>
(pristupljeno 12. lipnja 2017.).

6. *Dyslexia International* a. *Dyslexia and the individual*. <http://www.dyslexia-international.org/the-problem/> (pristupljeno 25. lipnja 2017.).

7. *Dyslexia Reading Well*

a. *Schools for Dyslexia*. <http://www.dyslexia-reading-well.com/schools-for-dyslexia.html> (pristupljeno 30. lipnja 2017.).

b. *Schools for Dyslexia in the United States*. <http://www.dyslexia-reading-well.com/schools-for-dyslexia-united-states.html> (pristupljeno 30. lipnja 2017.).

8. *EuropeanDyslexiaAssociation*

a. *Dyslexia in Europe*. <http://www.eda-info.eu/dyslexia-in-europe> (pristupljeno 23. svibnja 2017.).

b. *Strengths and weaknesses*. <http://www.eda-info.eu/what-is-dyslexia>
(pristupljeno 25. lipnja 2017.).

9. *Gifted Dyslexic* a. *A positive view of dyslexia.*

[http://www.gifteddyslexic.com/](http://www.gifteddyslexic.com/dyslexia-information/a-positive-view-of-dyslexia)

[dyslexia-information/a-positive-view-of-dyslexia](http://www.gifteddyslexic.com/dyslexia-information/a-positive-view-of-dyslexia) (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

10. *H-Alter* 11. *Hrvatska udruga za disleksiju*

a. *Uvod.* <http://hud.hr/uvod/> (pristupljeno 23. svibnja 2017.).

b. *Brodsko-posavska županija.* <http://hud.hr/brodsko-posavska-zupanija/> (pristupljeno 18. lipnja 2017.).

12. *Hrvatska enciklopedija.* 2016. Ur. Ravlić, Slaven. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno 15. rujna 2017.)

13. *Hrvatski jezični portal.* <http://hjp.znanje.hr/> (pristupljeno 22. svibnja 2017.).

a. *Dubravka Blaško: Logopedi na marginama, razgovor s logopetkinjama D. Blaži i L. Kologranić Belić.* <http://www.h-alter.org/vijesti/logopedi-na-marginama> (pristupljeno 14. lipnja 2017.).

14. *International Dyslexia Association*

a. *Dyslexia at glance.* <https://dyslexiaida.org/dyslexia-at-a-glance/> (pristupljeno 23. svibnja 2017.).

b. *Definition of dyslexia.* <https://dyslexiaida.org/definition-of-dyslexia/> (pristupljeno 25. svibnja 2017.).

c. *Success Stories.* <https://dyslexiaida.org/success-stories/> (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

15. *International weekly journal of science nature*

a. *Finns point to dyslexia.* <http://www.nature.com/news/1998/030428/full/news030428-11.html> (pristupljeno 25. lipnja 2017.).

16. *Japan Dyslexia Society* a. *Dyslexia Japan.* <http://www.npo-edge.jp/2009/09/30/about-us/>

(pristupljeno 22. lipnja 2017.). 17. *LD online*

a. *Are Dyslexia and Wealth Linked?* <http://www.ldonline.org/article/5665/> (pristupljeno 7. lipnja 2017.).

18. *Portal za škole a. Popis škola.* <http://www.skole.hr/skole/popis> (pristupljeno 14. lip-

nja 2017.). 19. *The Power Of dyslexia*

a. *Famous People With Dyslexia.* <http://thepowerofdyslexia.com/famous-dyslexics/> (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

b. *Albert Einstein.* <https://www.dyslexia.com/famous/albert-einstein/> (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

c. *Carol Greider.* <https://www.dyslexia.com/famous/carol-greider/> (pristupljeno 23. lipnja 2017.).

20. *Understood for learning & attention issues a. What is dysgraphia?* [https://www.understood.org/en/learning-](https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/child-learning-disabilities/dysgraphia/understanding-dysgraphia#item0)

[attention-issues/child-learning-disabilities/dysgraphia/understanding-dysgraphia#item0](https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/child-learning-disabilities/dysgraphia/understanding-dysgraphia#item0) (pristupljeno 24. lipnja 2017.).